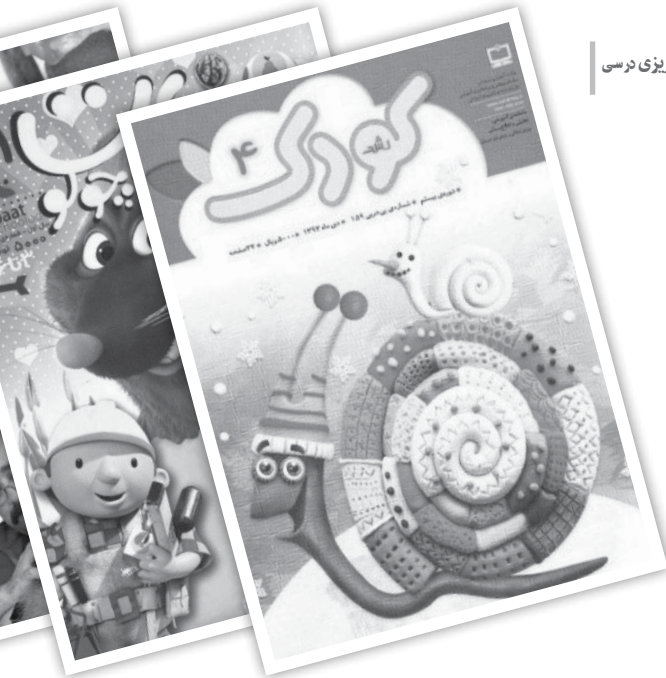

طبقه‌بندی سنی مجله‌های کودک در دنیا

و نیم قرن می‌گذرد. در اولین مجلاتی که از سال ۱۷۳۱ میلادی تا اوایل قرن بیستم منتشر می‌شدند، مقاله، داستان، شعر و مطالبی دربارهٔ سیاست انتشار می‌یافت و سرگرم کردن مردم هدف اصلی گردانندگان آن‌ها بود. اما با گسترش و پیشرفت‌های چشمگیر صنعت چاپ، مجله‌های متنوعی با اهدافی فراتر از سرگرم کردن مخاطبان منتشر شدند. به‌طوری که امروزه با طیف وسیعی از مجلات سیاسی، ورزشی، علمی، آموزشی و سرگرم کننده روبه‌رو هستیم که هر کدام گروه خاصی از مخاطبان عام و خاص را از گروه‌های سنی متفاوت، به خود جلب می‌کنند. در این میان، مجلاتی که ویژهٔ کودکان و نوجوانان منتشر می‌شوند، سهم قابل ملاحظه‌ای را به خود اختصاص داده‌اند [سالاری، ۱۳۸۴].

امروزه در سراسر جهان، تعداد مجله‌های کودکان رو به افزایش است و مجله‌های خوب و با کیفیت کودکان به ابزاری قدرتمند در جلب کودکان به مطالعه و خواندن مطالب

عصر الکترونیک و انفجار اطلاعات و ارتباطات، تحولات شگرفی را پیش روی بشر قرار داده است؛ تحولاتی که ناشی از افزایش دانش بشری و تبادل سریع اطلاعات‌اند و محور پیشرفت و توسعهٔ جوامع انسانی محسوب می‌شوند. در چنین شرایطی، رشد روزافزون رسانه‌های گوناگون ارتباطی و فناوری‌های چاپ و نشر، تخصصی شدن علوم، افزایش تعداد دانشمندان فعال و فعالیت‌های تحقیقاتی، باعث افزایش حجم انتشارات و اطلاعات علمی در همهٔ علوم و فنون شده است. در این میان، مجله‌ها از پرکاربردترین رسانه‌های آموزشی و اطلاعاتی هستند که در چرخهٔ تولید، انتقال و اشاعهٔ اطلاعات علمی، به‌خصوص ارتقای کیفی آموزش و روزآمد کردن مستمر دانش منابع انسانی سازمان‌ها و جوامع نقش بسزایی دارند. این رسانه‌ها در موضوع‌ها و قالب‌های گوناگون و با اهداف و مخاطبان خاص منتشر می‌شوند [هاشمی، ۱۳۹۳]. از انتشار نخستین مجله به مفهوم امروزی آن، بیش از دو

با ظاهری موجه‌تر و ویژگی‌های برتر و با تغییر عنوان عمومی به رشد، توسط «دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی» سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش انتشار یافتند. در حال حاضر، تعداد ۳۱ عنوان مجله رشد برای انواع گروه‌های سنی دانش‌آموزی و نیز معلمان، کارشناسان و دانشجویان منتشر می‌شود [مظاهری، ۱۳۹۲]. تاکنون پژوهش‌های زیادی در زمینه نشریه‌های آموزشی رشد انجام شده‌اند. این ارزیابی‌ها که اکثر آن‌ها با روش تحلیل محتوا انجام شده‌اند، نتوانسته‌اند جو‌چین پژوهشی کاملی از بررسی همه جانبه مجله‌های مورد نظر ارائه دهند و یافته‌های آن‌ها اکثراً حول و حوش وضعیت محتوایی مجله‌ها بوده است. برای اینکه بتوان تصویر کامل‌تر از وضعیت این مجله‌ها به دست آورد و به تبع آن ضعف‌ها و نواقص احتمالی آن‌ها را هم نشان داد، نیاز است که این مجله‌ها جدا از تحلیل محتوا از جنبه‌های دیگری نیز مورد ارزیابی قرار گیرند. یکی از این جنبه‌ها

الهام‌بخش و مفید تبدیل شده‌اند [شاه محمدی، ۱۳۹۰]. اکثر مجله‌ها و نشریه‌های کودکان مطالبی مفرح، خلاق و پرشور برای خوانندگان خود مهیا می‌سازند و این شانس را به کودکان می‌دهند که دنیای هنر را بی‌واسطه کشف کنند. مسابقه‌های خلاق هم‌چون داستان‌نویسی، مقاله‌نویسی و نقاشی برگزار می‌کنند و با انتشار آثار کودکان و اهدای جایزه، آن‌ها را به تلاش در این زمینه‌ها تشویق می‌کنند. این مسابقات برای طیف وسیعی از کودکان امکان تمرین و توسعه توانایی‌های خود را در زمینه نوشتن و هنرهای دیگر فراهم می‌سازند. در کشور ما، مجموعه «مجلات رشد» که مخاطبان اصلی آن‌ها دانش‌آموزان هستند، به علت محتوای آموزشی غنی و تنوع در قالب‌های ارائه محتوا، همواره مورد اقبال مخاطبان خود قرار گرفته‌اند [امیر تیموری، ۱۳۷۷]. این مجلات که قبل از انقلاب اسلامی با عنوان «پیک» و با شمارگانی محدود منتشر می‌شدند، بعد از پیروزی انقلاب نیز

مجله‌ها از
پرکاربردترین
رسانه‌های آموزشی و
اطلاعاتی هستند که
در چرخه تولید، انتقال
و اشاعه اطلاعات
علمی، به‌خصوص
ارتقای کیفی آموزش
و روزآمد کردن مستمر
دانش منابع انسانی
سازمان‌ها و جوامع
نقش بسزایی دارند

منظور از کودک کسی است که زیر سن بلوغ قرار دارد [آکسفورد، ۱۹۸۰]. در اصطلاح حقوقی نیز «کودک» یا «صغیر» به کسی گفته می‌شود که از نظر سنی به نمو جسمی و روحی لازم برای زندگی اجتماعی نرسیده باشد [گلدشتی، ۱۳۵۵]. اما به دلیل اینکه مغایرت‌های قانونی زیادی در این زمینه وجود دارد، هنوز در ایران سن واحدی برای تشخیص کودک وجود ندارد.

از طرفی مطابق یافته‌های روان‌شناختی، نوجوانی نیز مرحله‌ای در چرخه تحول روانی است که پس از کودکی به وقوع می‌پیوندد و دوره تغییرات عمیق و واقعاً به منزله دگرگون شدن است. نوجوانی و به‌خصوص سال‌های اول آن، قبل از هر چیز دوران تغییرات جسمانی، جنسی، روانی و نیز تغییر در الزامات اجتماعی است [یاسایی، ۱۳۶۸]. حال بعد از اینکه تعریفی از کودک و نوجوان ارائه شد، باید دید ادبیات کودک و نوجوان به چه معناست. ادبیات کودک و نوجوان به نوشته‌ها و سروده‌های ادبی ویژه کودکان و نوجوانان می‌گویند. این نوع ادبیات، هم شامل بخشی از فرهنگ شفاهی عامه، مانند لالایی‌ها، مثل‌ها و قصه‌هاست، و هم شامل داستان‌ها، نمایش‌نامه‌ها، شعرها اشعار و نیز نوشته‌هایی در زمینه دین، دانش اجتماعی، علم و کاربردهای آن، هنر و سرگرمی که نویسندگان و سرایندگان برای کودکان و نوجوانان پدید می‌آورند [انوشه، ۱۳۷۶].

ادبیات کودک و نوجوان در ایران

شاید اغراق نباشد اگر بگوییم، ایرانیان از قدیم به امر تربیت کودک توجه ویژه‌ای داشته‌اند و آن را یکی از وظایف مهم والدین می‌دانسته‌اند. به‌طوری که کمتر نوشته‌ای ادبی را می‌توان

مطالعه تطبیقی و مقایسه مجله‌های رشد با مجله‌های همسان آن‌ها در دیگر کشورهاست. با انجام این پژوهش، می‌توان دریافت که در این کشورها ملاک‌های دسته‌بندی آن‌ها برای گروه‌های سنی مخاطب چیست. زیرا این دسته‌بندی‌ها، به خصوص گروه‌بندی سنی، نقش مهمی در تطابق نیازهای مخاطبان با محتوا و شیوه نگارش و گرافیک مجلات دارد. به هر حال این نوع مواد آموزشی برای حضور پویا در نظام آموزشی نیازمند روزآمدسازی و ارتقای مستمر و دائمی است و چنین مطالعات و پژوهش‌هایی می‌توانند، راهکارهای لازم را برای پویایی و تحول هم‌گام با محیط به شدت متغیر کنونی در اختیار دست اندرکاران مجلات قرار دهند.

مجلات کودکان: تعاریف و ویژگی‌ها

کلمه «مجله» از نظر لغوی به معنای انبار کالاهای گوناگون است. «مجله کودکان» نشریه‌ای ادواری است با ترکیبی از مطالب گوناگون (شامل انواع ادبی گوناگون اعم از داستان، غیر داستان، فانتزی و شعر و سرگرمی‌های متنوع مانند جدول، کاردستی، تصویر، عکس و...) که برای گروهی خاص (از نظر سنی، جنسی یا تحصیلی) به شکلی منظم منتشر می‌شود. متون انتخابی نسبتاً کوتاه، تنوع موضوعی و شکل یا فرمت ویژه، از عواملی هستند که کودکان را به خواندن مجله تشویق می‌کنند. این ویژگی‌ها پاسخ‌گوی نیازهای کودکان دارای علاقه‌ها و ذائقه‌های مختلف‌اند و آن دسته از کودکانی را که از خواندن مطالب بلند و سنگین پرهیز دارند، ارضا می‌کنند [شاه محمدی، ۱۳۹۱].

اگر بخواهیم تعریفی از کودک ارائه کنیم، باید بگوییم

یافت که به تربیت کودک و ضرورت آن اشاره نکرده باشد. اما این نقطه ضعف از دیدگاه روان‌شناسی و آموزش و پرورش در آن‌ها دیده می‌شود، که در تمام آن‌ها کودک کوچک شده بزرگ‌سالان پنداشته‌شده، و به آینده کودک بیش از حال او توجه شده است. به همین سبب ادبیات کودکان به معنا و مفهومی که ما امروز از آن داریم، در ایران کاملاً تازگی دارد و شاید تاریخ آن از ربع قرن بیشتر تجاوز نکند [شعاری نژاد، ۱۳۷۰].

کلیدواژه‌ها: مجله کودک، طبقه‌بندی سنی، طبقه‌بندی ادبیات کودک و نوجوان، مطالعه تطبیقی

معیارهای تقسیم‌بندی مجلات در دنیا و ایران

مجله باید در تهیه، تدوین و تنظیم مطالب و فرم و گرافیک اصول ژورنالیستی را رعایت کند تا مخاطب جذب و به خرید ترغیب شود. از نظر این اصل کلی تفاوتی بین مجلات وجود ندارد. اما از این نظر که برای جذب مخاطبان مختلف جاذبه‌های متفاوتی مورد نیاز است، می‌توان مجلات را از هم جدا کرد. کودک و نوجوان به دلیل محدودیت‌هایی که ویژه گروه سنی آن‌هاست، از جمله محدودیت واژگان پایه، محدودیت دانستی‌ها، نداشتن تفکر منطقی و نظایر آن، نیازمند مجلاتی ویژه هستند. دست‌اندرکاران مطبوعات باید چنین ویژگی‌هایی را بشناسند و مورد توجه اکید قرار دهند. در مطبوعات کودکان و نوجوانان نیز اصل جذب مخاطب کاملاً مبتنی بر رعایت همین ویژگی‌هاست. از چنین منظری است که روزنامه‌نگاری و اصول و قواعدش در حیطه جذب کودکان و نوجوانان رنگ و بوی دیگری پیدا می‌کند. شاید قبلاً می‌شد برای مطبوعات کودک و نوجوان تعریف کوتاهی ارائه کرد. اما لاقلاً در سه دهه اخیر، به دلیل کشف تفاوت‌های عمده روان‌شناختی، میان سه گروه خردسال،

کودک و نوجوان، دیگر چنین چیزی ممکن نیست. علاوه بر این، تلاش بر آن است که ثابت شود، برای صفر تا دو سالگی، دو تا چهار سالگی، چهار سالگی تا دبستان و نیز آغاز دبستان و سال‌های دبستان مجله‌های جداگانه‌ای نیاز داریم. در دوره صفر تا چهار سالگی مجله‌هایی لازم داریم که کودک و والدین در کنار هم جذب مجله شوند. در دوره‌های بعدی نیاز است که بیان تصویری بر بیان کتبی ارجحیت پیدا کند. در دوره دبستان بی‌تردید تعریف مجله به سویی می‌رود که بزرگ‌سال از کنار کودک به هنگام خواندن مجله حذف شود. مجله‌های نوجوانان در این‌باره اگر به سوی به رسمیت شناختن نوعی پنهان‌کاری بروند، موفق‌تر خواهند بود. یعنی مطالب به گونه‌ای فراهم شوند که نوجوان خود را نیازمند مجله ببیند و در عین حال حس کند که باید مجله خودش را از دید و نگاه بزرگ‌ترهای خانواده دور نگه دارد [رحماندوست، ۱۳۸۷].

تقسیم‌بندی سنی در ادبیات کودک و نوجوان

ادبیات مدرن کودکان به دو روش طبقه‌بندی می‌شود: بر اساس «ژانر» یا بر اساس «سن خاص مخاطب». معیارها برای تقسیم‌بندی بر اساس سن چندان واضح نیست و کتاب‌هایی که در محدوده سنی مرزی قرار دارند، ممکن است در هر دو گروه طبقه‌بندی شوند. کتاب‌های مختص کودکان معمولاً به زبان ساده نوشته می‌شوند و در آن‌ها از تصویرهای بزرگ و متعدد استفاده می‌شود. اما کتاب‌هایی که برای نوجوانان می‌نویسند، ادبیات ثقیل‌تری دارند و در آن‌ها از تصاویر کمتری استفاده می‌شود. تقسیم‌بندی بر اساس سن در گروه‌های زیر انجام می‌شود:

۱. **کتاب‌های تصویری:** مناسب برای مخاطبینی که به تازگی خواندن را فراگرفته‌اند یا برای کودکان ۵-۰ سال.
۲. **کتاب‌هایی برای خوانندگان مبتدی:** مناسب برای

کودکان ۷-۵ سال. این کتاب‌ها غالباً برای افزایش مهارت‌های خواندن طراحی می‌شوند.

۳. **کتاب‌های فصل‌بندی شده:** مناسب برای کودکان ۷-۱۲ سال که به دو نوع تقسیم می‌شوند:

- **کتاب‌های دارای فصل‌های کوتاه:** مناسب برای ۷-۹ سال

- **کتاب‌های دارای فصل‌های بلند:** مناسب برای ۹-۱۲ سال

۴. **قصه‌های مخصوص نوجوانان:** مناسب برای ۱۲-۱۸ سال [اندرسون، ۲۰۰۸؛ از ویکی پدیا].

تقسیم‌بندی سنی در ایران

طبقه‌بندی سنی کتاب‌های کودک و نوجوان از سال‌ها پیش به‌صورت جسته و گریخته در ایران نیز انجام می‌شود. به نظر می‌رسد اولین بار «کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان» در سال ۱۳۶۰ روشی برای گروه‌بندی سنی کتاب‌ها تعریف کرد. در حال حاضر سال‌هاست که نه تنها آن را برای دسته‌بندی کتاب‌های خودش به کار می‌برد بلکه ناشران دیگر هم غالباً برای تعیین گروه سنی کتابی که چاپ می‌کنند، از همین دسته‌بندی استفاده می‌کنند. این دسته‌بندی کودکان و نوجوانان، یعنی همهٔ افرادی را که در محدودهٔ سنی ۳ تا ۱۷ سال قرار دارند، را شامل می‌شود و پنج گروه سنی دارد: «الف» (۳ تا ۵ سال)، «ب» (۶ تا ۸ سال)، «ج» (۹ تا ۱۰ سال)، «د» (۱۱ تا ۱۳ سال)، «ه» (۱۴ تا ۱۷ سال). دسته‌بندی دیگری در «وب سایت آموزون»، کتاب‌های گروه سنی دانش‌آموزان کلاس سوم دبستان تا سال‌های آخر دبیرستان را به دو گروه ۹ تا ۱۲ سال و نوجوانان دسته‌بندی می‌کند [شاه محمدی، ۱۳۹۰].

مجلات کودکان و دسته‌بندی سنی آن‌ها

• آمریکا

در ایالات متحده آمریکا ناشران متعددی در زمینهٔ تولید مواد کمک آموزشی کودکان و نوجوانان فعالیت می‌کنند و مجلات زیادی در این زمینه منتشر می‌شوند. از جمله «شرکت چاپ و نشر کاروس»^۱ که از ۳۵ سال پیش تا کنون کتاب‌ها و مجلات زیادی را برای گروه‌های سنی متفاوت به چاپ رسانده است. از مجلات چاپ شده توسط این شرکت می‌توان مجلات داستانی «کفش‌دوزک» (گروه سنی ۳ تا ۶ سال) و «کریک»^۲ (گروه سنی ۹ تا ۱۴ سال)، و مجلات غیرداستانی (علمی، هنری و علوم انسانی) «پپرس»^۳ (گروه سنی ۷ تا ۱۰ سال) و «بیندیش»^۴ (کودکان و نوجوانان ۱۰ سال به بالا) را نام برد. از دیگر محصولات این شرکت، می‌توان به «اودیسه»^۵ (گروه سنی ۹ تا ۱۴ سال)، «صورت‌ها»^۶ (کودکان ۹ سال به بالا)، «دانه‌های سیب»^۷ (گروه سنی ۶ تا ۹ سال)، «حفاری»^۸ (گروه سنی ۹ تا ۱۴ سال)، «عنکبوت»^۹ (گروه سنی ۶ تا ۹ سال) و «دانستن»^{۱۰} (۶ تا ۹ سال) اشاره کرد.

هامتی دامتی^{۱۱}: مجله‌ای است برای (گروه سنی ۵ تا ۷ سال) که از اکتبر سال ۱۹۵۲ تا سال ۲۰۰۰ به عنوان مجله‌ای هم‌سو با «چیلدرن دایجست»^{۱۲} (گروه سنی ۶ تا ۱۲ سال) توسط دفتر انتشاراتی کاروس به چاپ می‌رسید. در سال ۲۰۰۹ دو هفته نامهٔ چیلدرن دایجست به «جک و جیل»^{۱۳} تغییر نام داد، اما هامتی دامتی همچنان با همان نام به چاپ می‌رسد و امروزه در کنار جک و جیل و «لاک پشت»^{۱۴} (گروه سنی ۳ تا ۵ سال) یکی از سه مجله‌ای است که توسط این شرکت انتشاراتی برای کودکان تهیه می‌شود.

خیال کن^{۱۵}: این گاه‌نامهٔ آموزشی ۵ شماره در سال برای کودکان ۷ تا ۱۲ ساله آمریکایی به چاپ می‌رسد.

تایم برای کودکان^{۱۶}: توسط انتشارات «تایم»^{۱۷} در ایالات متحده آمریکا به چاپ می‌رسد. این مجله به صورت هفته‌نامه

در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌گیرد و آن‌ها را به مطالعه علاقه‌مند می‌کند.

● انگلستان

آکویلا^{۱۸}: این مجله توسط انتشارات «جوانه تازه روییده^{۱۹}» در انگلستان و برای گروه سنی ۸ تا ۱۳ ساله منتشر می‌شود و حاوی مطالبی دربارهٔ زبان انگلیسی، فضاوردی، ریاضیات، محیط زیست، تاریخ، فلسفه، شناخت حیوانات، هنر و ورزش است. «کلیک^{۲۰}» ویژهٔ گروه سنی ۳ تا ۶ سال، «سیکادا^{۲۱}» ویژهٔ گروه سنی بالای ۱۴ سال، «استوری باکس^{۲۲}» ویژهٔ گروه سنی ۳ تا ۶ سال از دیگر مجلات انگلستان هستند.

● هندوستان

در هندوستان چندین مجله مخصوص کودکان و نوجوانان وجود دارد. مجلهٔ «چامپک^{۲۳}» (ویژهٔ گروه سنی بالای ۱۲ سال) از سال ۱۹۶۸ تا کنون توسط «گروه مطبوعاتی دهلی^{۲۴}» در هندوستان چاپ می‌شود. از سال ۲۰۰۴، مجلهٔ دیگری با عنوان «ایندراهنوش^{۲۵}» (رنگین کمان) اضافه شده است. این ماهنامه برای کودکان و نوجوانان ۹ تا ۱۶ ساله منتشر می‌شود. مجلهٔ «تات^{۲۶}» (ویژهٔ گروه سنی ۳ تا ۷ سال) و مجله «دیم دیم^{۲۷}» (ویژهٔ گروه سنی ۹ تا ۱۵ سال) و مجلهٔ «بعد از مدرسه^{۲۸}» (برای دانش‌آموزان دبستانی) از دیگر مجلات هندوستان هستند.

● استرالیا

«جدی نگیرید^{۲۹}» یکی از مجلات پرتعداد استرالیایی است که دختران و پسران ۷ تا ۱۳ ساله آن را مطالعه می‌کنند. «دی ام ای جی^{۳۰}» (گروه سنی ۷ تا ۱۲ ساله) نیز از مجلات دیگری است که برای کودکان استرالیایی منتشر می‌شود.

● کانادا

اولین شمارهٔ «مجلهٔ بوف^{۳۱}» در سال ۱۹۷۶ توسط ناشر کانادایی، **بایارد^{۳۲}** کانادا منتشر شد. سالانه ۱۰ شماره از این مجله برای گروه سنی ۹ تا ۱۳ سال به زبان انگلیسی منتشر می‌شود. مجله «کریپ^{۳۳}» (ویژهٔ گروه سنی ۳ تا ۶ سال) و مجله «ماس^{۳۴}» (ویژهٔ گروه سنی ۹ تا ۱۴ سال) از دیگر مجلات کانادایی هستند.

● فرانسه

«گوزن^{۳۵}» به صورت ماهنامه در ۵۲ صفحه به چاپ می‌رسد. این مجله کودکان را به جست‌وجو و کشف طبیعت تشویق می‌کند. «سورتمه^{۳۶}» نیز مجله‌ای است که به صورت ماهنامه در ۳۶ صفحه منتشر می‌شود. داستان‌های بلند و کوتاه، بازی‌های آموزشی و معما از مطالب این مجله هستند. کودکان با مطالعهٔ این نشریه به ابزارهایی برای کشف بهتر دنیای اطرافشان دست می‌یابند. «فرره^{۳۷}» هم ماهنامه دیگری است که در ۳۶ صفحه منتشر شده و به کودکان در آموختن کلمه‌ها و تصویرها کمک می‌کند. داستان‌های بلند و کوتاه، شعرهای کودکانه، کمیک استریپ و برچسب‌های بزرگ و جالب از محتویات این مجله است.

● امارات

ماجد^{۳۸}: نام مجموعه کتاب‌های کمیک و مجله‌ای مخصوص کودکان ۹-۱۲ سال است که در ابوظبی برای کودکان و نوجوانان اماراتی منتشر می‌شود. اولین شمارهٔ این مجله در سال ۱۹۷۹ منتشر شده است.

● چین

اولین شماره مجله «دنیای داستان‌های علمی»^{۳۹} در سال ۱۹۷۹ برای کودکان و نوجوانان چینی در این کشور به چاپ رسید.

● روسیه

اولین شماره مجله «مورزیلکا»^{۴۰} در سال ۱۹۲۴ منتشر شد. ماهنامه‌ای ادبی و هنری است که برای کودکان ۶ تا ۱۲ ساله روسی چاپ می‌شود.

● پاکستان

مجله «سنتره»^{۴۱} از ژانویه سال ۲۰۰۸ میلادی تاکنون توسط انتشارات **کفایت**^{۴۲}، بزرگ‌ترین شرکت انتشاراتی پاکستان، در کراچی به چاپ می‌رسد. این مجله در قالب ماهنامه و به زبان اردو منتشر می‌شود. سنتره به عنوان بخشی از مواد خوانداری زبان اردو در برنامه درسی مدارس پاکستان، برای آموزش خواندن به دانش آموزان ۸ تا ۱۲ ساله (دوره ابتدایی) گنجانده شده است.

● عراق

مجله «په په ووله»^{۴۳} ماهنامه‌ای آموزشی است که اولین شماره آن در بهار ۱۹۹۲ توسط انتشارات «رهایی کودکان کردستان»^{۴۴} منتشر شد. تنها مجله آموزشی است که به زبان کردی در کردستان عراق به چاپ می‌رسد.

● ایران

رشد کودک (ویژه گروه سنی ۶ تا ۷ سال)، **رشد نوآموز** (ویژه گروه سنی ۸ تا ۹ سال)، **رشد دانش آموز** (ویژه گروه سنی ۱۰ تا ۱۲ سال)، **رشد نوجوان** (ویژه گروه سنی ۱۳ تا ۱۵ سال)، **رشد جوان** (ویژه گروه سنی ۱۶ تا ۱۸

سال)، **کیهان بچه‌ها** (ویژه گروه سنی نوجوان)، **سروش کودکان** (ویژه گروه سنی ۷ تا ۱۱ سال)، **شاهد کودک** (ویژه کودکان)، **شاهد نوجوان** (ویژه گروه سنی ۱۱ تا ۱۶ سال)، **شاهد جوان** (ویژه گروه سنی ۱۷ تا ۲۵ سال) و **سروش خردسالان** (ویژه گروه سنی ۳ تا ۷ سال) از جمله مجلات ایرانی هستند. تنها روزنامه‌ای که متعلق به گروه سنی نوجوانان است و در نیم سال اول عرضه می‌شود، روزنامه «گنبد کبود» است. ماهنامه «موعود جوان» نیز برای گروه سنی دبیرستان منتشر می‌شود. «سلام بچه‌ها» ماهنامه‌ای فرهنگی ویژه نوجوانان کشور است. «معارف»، «داستان»، «شعر»، «اجتماعی» و «آسمانه» از جمله بخش‌های مجله «سلام بچه‌ها» است که در هر شماره مطلبی خاص نوجوانان دارد. این مجله در اولین جشنواره مطبوعات کودک و نوجوان به عنوان بهترین نشریه کودکان و نوجوان برگزیده شد. سپس بار دیگر در چهارمین جشنواره مطبوعات به عنوان بهترین نشریه نوجوانان انتخاب شد (پایگاه اطلاع رسانی حوزه).

مجله «پوپک» نیز یک ماهنامه فرهنگی برای کودکان ایران است. شروع انتشار این مجله از مرداد ۱۳۷۳ بوده و صاحب امتیاز آن «دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم» است. مجموعه مجلات «دوست» نیز در برای سه دوره سنی خردسال، کودک و نوجوان چاپ می‌شود.

صاحب امتیاز این مجلات نیز «مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)» است. از طرف دیگر ماهنامه‌های «نبات» و «نبات کوچولو» از سال ۱۳۸۹ به عنوان اولین مجلات تخصصی برای دو گروه سنی کودک (۷-۱۲ سال) و خردسال (۳-۶ سال) فعالیت خود را شروع کردند و از سال ۱۳۹۳ فعالیت خود را در قالب «مؤسسه فرهنگی فردای روشن کودک» ادامه دادند. مؤسسه فردای روشن کودک به صورت تخصصی در زمینه تولید محتوا (داستان، شعر،

بازی و سرگرمی) به صورت مکتوب، چند رسانه‌ای و برخط با خردسالان فعالیت می‌کند. هدف آموزش و پرورش مهارت‌های مختلف برای کودکان و

- مجلات مورد بررسی در آمریکا دارای دسته‌بندی‌های سنی

جدول ۱. دسته‌بندی سنی مجلات در کشورهای مورد بررسی

در جدول ۱ مجلاتی که در هر کشور منتشر می‌شوند، به ترتیب گروه سنی آورده شده‌اند. همان‌طور که مشاهده می‌شود:

کودکان	گوزن	فرانسه
کودکان	سورتمه	
کودکان	فریره	
۹-۱۲ سال	ماجد	امارات
کودکان و نوجوانان	دنیای داستان‌های علمی	چین
۶-۱۲ سال	مورزلیکا	روسیه
۸-۱۲ سال	سنتره	پاکستان
کودکان	په په وله	عراق
۶-۷ سال	رشد کودک	ایران
۸-۹ سال	رشد نوآموز	
۱۰-۱۲ سال	رشد دانش‌آموز	
۱۳-۱۵ سال	رشد نوجوان	
۱۶-۱۸ سال	رشد جوان	
نوجوان	کیهان بچه‌ها	
۳-۷ سال	سروش خردسالان	
۷-۱۱ سال	سروش کودکان	
کودکان	شاهد کودک	
۱۱-۱۶ سال	شاهد نوجوان	
۱۷-۲۵ سال	شاهد جوان	
نوجوان	گنبد کبود	
نوجوان	سلام بچه‌ها	
کودک	پوپک	
پیش‌دبستانی	دوست خردسالان	
کودکان	دوست کودک	
نوجوانان	دوست نوجوان	
۳-۶ سال	نبات کوچولو	
۷-۱۲ سال	نبات	
دانش‌آموزان دبیرستانی	موعود جوان	

رده سنی	نام مجله	کشور
۳-۵ سال	لاک‌پشت	آمریکا
۳-۶ سال	کفش‌دوزک	
۵-۷ سال	هامتی دامتی	
۶-۹ سال	دانه‌های سیب	
۶-۹ سال	عنکبوت	
۶-۹ سال	دانستن	
۶-۱۲ سال	چیلدرن دایجست	
۷-۱۰ سال	بپرس	
۷-۱۲ سال	خیال کن	
۹-۱۴ سال	حفاری	
۹-۱۴ سال	اودیسه	
۹-۱۴ سال	کریکت	
۹ سال به بالا	صورت‌ها	
۱۰ سال به بالا	بیندیش	
دانش‌آموزان	تایم برای کودکان	
۳-۶ سال	کلیک	انگلستان
۳-۶ سال	استوری باکس	
۸-۱۳ سال	آکویلا	
بالای ۱۴ سال	سیکادا	هندوستان
دبستان	بعد از مدرسه	
بالای ۱۲ سال	چلمپک	
۳-۷ سال	تات	
۹-۱۵ سال	دیم‌دیم	
۹-۱۶ سال	رنگین کمان	استرالیا
۷-۱۳ سال	جدی نگیرید	
۷-۱۲ سال	دی ام جی	کانادا
۹-۱۳ سال	بوف	
۳-۶ سال	کریپ	

جدول ۲. دسته‌بندی مجلات در چهار گروه سنی

کشور	پیش از دبستان	دبستان	نوجوان	جوان
آمریکا	لاک‌پشت سال ۳-۵	دانه‌های سیب سال ۶-۹	حفاری سال ۹-۱۴	-
	کفشدوزک سال ۳-۶	عنکبوت سال ۶-۹	اودیسه سال ۹-۱۴	-
	هامتی دامتی سال ۵-۷	دانستن سال ۶-۹	کریکت سال ۹-۱۴	-
	-	چیلدرن دایجست سال ۶-۱۲	صورت‌ها سال ۹ به بالا	-
	-	بپرس سال ۷-۱۰	بیندیش سال ۱۰ به بالا	-
	-	خیال‌کن سال ۷-۱۲	تایم برای کودکان	-
انگلستان	کلیک سال ۳-۶	آکویلا سال ۸-۱۳	سیکادا بالای ۱۴ سال	-
	استوری‌باکس سال ۳-۶	-	-	-
هندوستان	تات سال ۳-۷	-	چلمپک بالای ۱۲ سال	-
	-	-	دیمدیم سال ۹-۱۵	-
	-	-	رنگین‌کمان سال ۹-۱۶	-
استرالیا	-	جدی نگیرید سال ۷-۱۳	-	-
	-	دی ام جی سال ۷-۱۲	-	-
کانادا	کریپ سال ۳-۶	بوف سال ۹-۱۳	-	-
فرانسه	استوری‌باکس سال ۳-۶	گوزن کودکان	-	-
	-	سورتمه کودکان	-	-
	-	فرقره کودکان	-	-
امارات	-	ماجد سال ۹-۱۲	-	-

متفاوتی هستند و یک دسته‌بندی مشخص و یک شکل ندارند. برای مثال، مجلهٔ لاک‌پشت برای گروه سنی ۳ تا ۵ سال، اما مجلهٔ کفشدوزک برای گروه سنی ۳ تا ۶ سال منتشر می‌شوند.

- در انگستان مجلات مورد بررسی مربوط به سه گروه سنی ۳ تا ۶، ۸ تا ۱۳ و ۱۴ سال به بالا هستند.

- در هندوستان مجلات مورد بررسی متعلق به گروه سنی ۳ تا ۶، ۸ تا ۱۳ و بالای ۱۴ سال هستند. تنها مجلهٔ بعد از مدرسه متعلق به کل دانش‌آموزان دبستانی است.

- در استرالیا مجلات بررسی شده مربوط به گروه سنی ۷ تا ۱۲ یا ۱۳ سال هستند.

- در کانادا مجلات متعلق به گروه سنی ۳ تا ۶ سال و ۹ تا ۱۳ سال هستند.

- در مجلات فرانسه گروه سنی ذکر نشده است. مجلات کشورهای امارات، روسیه و پاکستان مربوط به گروه سنی ۶ تا ۱۲ سال هستند.

- در مجلات چین و عراق گروه سنی ذکر نشده است.

- بین مجلات ایران نیز دسته‌بندی‌های متفاوتی مشاهده می‌شود.

با عنایت به وجود تفاوت بسیار زیاد بین مجلات از منظر دسته‌بندی سنی آن‌ها، به منظور کسب نتایجی مدون از این مقایسه، تمام مجلات در چهار دستهٔ سنی تقسیم‌بندی شده‌اند. در این تقسیم‌بندی که آن را در جدول ۲ مشاهده می‌کنید، مجلات به چهار گروه پیش از دبستان، دبستان، نوجوان و جوان تقسیم شده‌اند.

امارات، چین، روسیه، پاکستان و عراق نیز به همین شیوه عمل کرده‌اند. اما در ایران این روند کاملاً متفاوت است و برای سنین از دوره پیش دبستانی تا جوانی مجلات متنوعی تولید و منتشر می‌شود. گروه مجلات رشد در این زمینه بیشترین تنوع را دارند و تقسیم‌بندی سنی آن‌ها از شش سالگی شروع می‌شود و در ادامه، هر مجله هر دو سال را در بر می‌گیرد.

در نهایت رشد جوان تا پایان دوران تحصیل یعنی ۱۸ سالگی را پوشش می‌دهد. مجلات کیهان بچه‌ها، سروش، شاهد، دوجرخه، همشهری بچه‌ها، سلام بچه‌ها، پوپک، نبات کوچولو و ... نیز از دیگر نشریات کودکان در ایران هستند. سروش در دو گروه پیش از دبستان و دبستان و شاهد در سه گروه دبستان، نوجوان و جوان فعالیت می‌کند. دو مجله گنبد کبود و موعود جوان نیز به ترتیب برای نوجوانان و جوانان تولید می‌شود.

به نظر می‌رسد ایران بین بقیه کشورهای کامل‌ترین تقسیم‌بندی را در تولید مجلات دارد و تمام گروه‌های سنی از پیش از دبستان تا پایان تحصیل را شامل می‌شود که این موضوع موجب می‌شود، مخاطب کودک، نوجوان و جوان حق انتخاب بیشتری در این خصوص داشته باشد.

پی‌نوشت‌ها

1. Carus publishing Company
2. Cricket
3. Ask
4. Muse
۵. Odyssey
6. Faces
7. Apple seeds
8. Dig
9. Spider
10. Know
11. Humpty Dumpty

کشور	پیش از دبستان	دبستان	نوجوان	جوان
چین	—	دنیای داستان‌های علمی کودکان و نوجوانان		—
روسیه	—	موززلیکا ۶-۱۲ سال		—
پاکستان	—	سنتره ۸-۱۲ سال		—
عراق	—	په په وله کودکان		—
ایران	رشد کودک ۶-۷ سال	رشد نواآموز ۸-۹ سال	رشد نوجوان ۱۳-۱۵ سال	رشد جوان ۱۶-۱۸ سال
	سروش خردسالان ۳-۷ سال	رشد دانش آموز ۱۰-۱۲ سال	کیهان بچه‌ها نوجوان	شاهد جوان ۱۷-۲۵ سال
	دوست خردسال	سروش کودکان ۷-۱۱ سال	شاهد نوجوان ۱۱-۱۶ سال	موعود جوان دانش آموزان دبیرستانی
	نبات کوچولو ۳-۶ سال	شاهد کودک کودکان	سلام بچه‌ها نوجوان	—
	—	پوپک کودکان	دوست نوجوان نوجوان	—
	—	دوست کودک	گنبد کبود نوجوان	—
	—	نبات ۷-۱۲ سال	—	—

همان‌طور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، بالاترین تعداد مجلات به کشور آمریکا اختصاص دارد. در این کشور مجلات به سه دسته پیش از دبستان، دبستان و نوجوان تقسیم می‌شوند، ولی در حوزه جوانان مجله‌ای منتشر نشده است. می‌توان گفت تقریباً این روند در کشورهای دیگر هم وجود دارد و برای جوانان به ندرت مجله‌ای تولید می‌شود. در هندوستان مجلات متعلق به دو گروه سنی پیش از دبستان و نوجوان هستند. اما در دو کشور استرالیا و فرانسه مجلات تنها برای دبستانی‌ها تولید می‌شوند.

۴. خیرآبادی، معصومه (۱۳۹۱). نشریات آموزشی جهان. سالنامه رشد.
۵. رحماندوست، مصطفی و شامانی، محمد علی (۱۳۸۷). وضعیت روزنامه‌نگاری کودکان و نوجوانان. کتاب ماه کلیات. شماره ۱۳۴.
۶. سالاری، حسن (۱۳۸۴). معرفی و بررسی مجموعه مجلات کودک و نوجوان تایم. سالنامه رشد. شماره سوم. زمستان.
۷. شاه‌محمدی، نیره (۱۳۹۱). ۱۰۰ رسانه آموزشی جهان. سالنامه رشد.
۸. شاه‌محمدی، نیره (۱۳۹۱). مجلات کمک آموزشی کودکان در جهان. سالنامه رشد.
۹. شاه‌آبادی. (۱۳۹۰). دسته‌بندی کتاب‌های کودکان. روزنامه جام جم. دوشنبه ۲۷ تیر.
۱۰. شعاری‌نژاد، علی‌اکبر (۱۳۷۰). ادبیات کودکان، تهران، موسسه اطلاعات. چاپ پانزدهم، ص ۳۷
۱۱. گیتی، خسرو و گیلدشتی، محمد رضا (۱۳۵۵). حمایت از مجبورین - معلولین و انتشارات مرکز تحقیقات.
۱۲. مظاهری، حسن (۱۳۹۲). مطالعه تطبیقی مجله رشد کودک با مجله کودک کشورهای آمریکا، هند و انگلیس به منظور ارتقا مجله رشد کودک. پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش.
۱۳. هاشمی، شهناز. (۱۳۹۳). مطالعه تطبیقی نشریه کمک‌آموزشی رشد دانش‌آموز با نشریه‌های آموزشی کشورهای آمریکا، انگلستان، امارات متحده عربی و لبنان به منظور ارتقای استانداردهای مجله رشد دانش‌آموز. پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش.
۱۴. هجری، محسن (۱۳۹۲). تقسیم‌بندی گروه‌های سنی در کتاب‌ها.
۱۵. یماسن، پاول (۱۳۶۸). رشد و شخصیت کودک. ترجمه مهشید یاسایی. تهران.
12. Children digest
13. Jack and Jill
14. Turtle
15. Imagine
16. Time for kids
17. TIME
18. Aquila
19. New leaf publishing ltd
20. Click
21. Cicada
22. Story Box
23. Champak
24. Delhi press group
25. Indrahanush
26. Toot
27. Dimdima
28. After school
29. Just kidding
30. DMAG
31. Owl
32. Bayard Canada
33. Chrip
34. Muse
35. Wappiti
36. Toboggan
37. Toupie
38. Majid
39. Sience fiction world
40. Murzilka
41. Suntra
42. Kifayat publishers
43. Pepule
44. Kurdistan Save the Children (KSC)
16. "Review Board | Australian Classification". www.classification.gov.au. Retrieved 2016-04-30.
17. "Censored - a short history of censorship in New Zealand by Paul Christoffel (extract)". Archived from the original on May 21, 2010. Retrieved March 12, 2009.
18. Oxford companion to law. Clarendon Press Oxford. 1980. P211.

منابع

۱. امیر تیموری (۱۳۷۷). رسانه‌های آموزشی. انتشارات ساسان. تهران.
۲. انوشه، حسن (۱۳۷۶). دانشنامه زبان و ادب فارسی. سمت. تهران. چاپ اول.
۳. پایگاه اطلاع رسانی حوزه.

